

Terje Talseth Gundersen
Sykehusprest

**Åndelig dimensjon, en fremmed
fugl i helsevesenet**

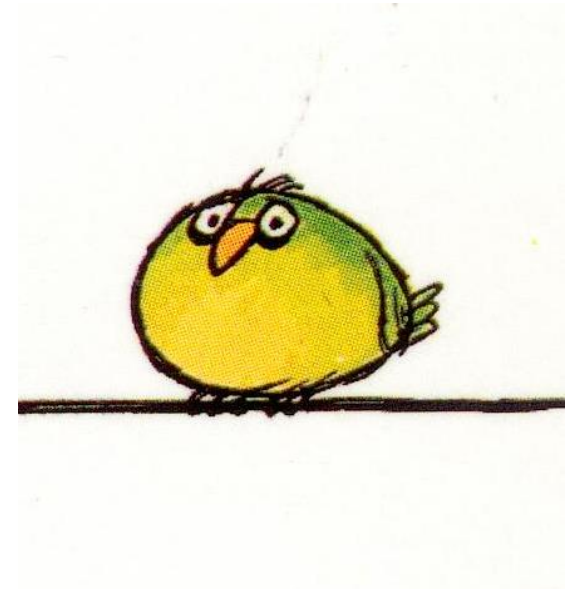
Åndelig dimensjon

1.Mos. 2:7

”Og Herren Gud formet mannen av jord fra marken og blåste *livspust* inn i hans nese, så mannen ble til en *levende skapning*.”

Åndelig dimensjon, en fremmed fugl i helsevesenet, eller hvorfor har vi latt være å engasjere oss?

- For privat/personlig
- Har ikke kunnskap
- Ikke vært faglig nok
- Redde for å påvirke (verdinøytral?)
- Ikke bevisst/trygg på eget ståsted

Den totale smerte – et sammensatt fenomen

The suffering that encompasses all of a person`s physical, mental, social, spiritual pain and practical struggles.

Dame Cicely Saunders

Den åndelige dimensjon

Gud

Det som gir enhet, helhet,
retning handlekraft.
Verdi og fellesskap

Sjel i dag

- Som et vedvarende vitalt prinsipp, knyttes sjelsbegrepet opp mot *bevissthet*.
- *Som evnen til å tenke, handle og føle*

Sjel i dag

- Nyere forskning på den åndelige dimensjon har ført til at fokus flyttet fra religiøs tro/atferd til åndelighet/det eksistensielle (spirituality)

Ingrid

12

T E L E M A R K S A V I S A

LØRDAG 4. OKTOBER 2014 **TA**

– Jeg tror den beste tilbakemeldingen jeg får, er: Jeg vet ikke hva jeg skal si. Det er det ærligste svaret jeg kan få.

LEVER LIVET: – Det er viktig for meg å si at det går an å leve normalt. Mange undrer seg over det, men det er rart hvordan man tilpasser seg uansett situasjon.

Mening

- Understreker den avgjørende rolle mening har i det «sette sammen virkeligheten»
- Vi søker alltid etter mening i kriser.
- Behov for en viss forståelse av livet. (Ikke bare fremtiden, men her og nå)
- Victor Frankl: Vilje til mening

Mening

MENING HER OG NÅ

- *Spørsmål:* Hva er viktig for deg nå?
- Hva betyr mest for deg nå?

Håp

- Håp til hva og når.
- Fokusforskyvning i håpsdim.--("hvis ikke du kan håpe på å bli frisk, hva kan du håpe på da? - "hva er det minste du kan håpe på?")
- Håp v.diagnose -v.tilbakefall -v.livets slutt.
- "Så lenge det er liv er det håp - eller: så lenge det er håp er det liv"

Tro en støtte til å takle kriser og traumer

Overcash et al.1996

- Noen følger meg
- Føler seg ivaretatt
- Trøst
- Styrke
- Mindre frykt
- Sosial støtte
- Følelse av velvære
- Mening

Overcash forts

- Tro gav avgjørende redskaper til å mestre sykdommen
- Tro/åndelige dimensjon gav: følelsesmessig støtte, sosial støtte,
- Mening

Åndelige behov, ulike mht.?

- Kjønn
- Alder
- Utvikling/modenhhet
- Personlighet

Åndelig omsorg

(Brager, Wisløff – ” Så lenge vi leve”)

- ”Gjennom måten pasientene tar sin sykdom på, hva de sier om kroppen sin, følelsene de uttrykker, og hvordan de oppfatter seg selv, møter vi det åndelige.

For i alt dette sier pasientene noe om hva de tror.”

Fortolkning - avklaring

Åndelig behandling:

- Fokus på pasientens tro, tenking og tolking av livet får rom og plass
- Finne mening her og nå
- Finne mening i og ikke med

Alvorlig sykdom som trussel mot:

- Kroppen
- Sjelen
- Livskvalitet
- Livsinnhold
- Selvfølelse/identitet

Utfordring i den åndelige omsorg (N.Thelle)

- ”Være med på å fortolke livssituasjonen for mennesker, være med på å gi dem holdepunkter og retning i livet, også når veien er borte.”

Åndsdimensjon og smerte inn i det tverrfaglige rom

- Pas tilpasser seg sykehuskulturen og responderer deretter (som man roper i skogen)
- Pas uttrykker seg ”somatisk”
- Gi pas mulighet for å uttrykke og erkjenne lidelsen
- Bekreftelse

Klinisk sygepleje 2 – 2006/Terje T.Gundersen

Taushet/erkjennelse

- Lidelsen kan være taus fordi pas mangler ord til å uttrykke den (fornemmelser)
- Lidelsen kan være taus hvis pas forneker el mangler mot til å uttrykke den
- Pas uttrykker lidelsen gjennom å fortelle om sin situasjon

Betydningsspørsmål – hva betyr det for deg:

- Hva betyr det for deg at behandlingen ikke virket?
- Hva betyr det for deg at du er så kraftløs?
- Hva betyr sykdommen for din familie?

Tidsskr Nor Lægefor. 18 – 2005 D.S.Wissløff

Terje Talseth Gundersen

Andre spørsmål.....

- Hvordan har denne sykdommen forandret livet ditt?
- Hvordan har familien reagert? (ektefelle – barna?)
- Hva har vært den største utfordringen?
- Hva er du mest bekymret for nå?

Terje Talseth Gudersen

S.Kierkegaard

- ”Det der bestemmer eens tankers retning, ligger vesentlig i een selv”

HÅP

- Menneskets evne til å forestille seg fremtiden som *håp* el. *fortvilelse*
- Frankl: Fortvilelse, lidelse uten mening.
- Mennesket er alltid på vei mot fremtiden
- Håp er den mest nødvendige kvalitet vi har for å overleve.

HÅP

”Hvordan lærer en seg til å leve uten håp, nakent og utsiktsløst som et dyr i bur? Hvor vender et menneske seg hen når vandringen er slutt og alle veier er stengt, unntatt dem som fører bakover i tid og rom? Er min erindring sterk og levende nok til å holde meg oppe, eller ligner jeg ”hin ulykkeligste” hos Søren Kierkegaard, som snart lever i erindringen uten å ha noe å minnes, snart i håpet uten å ha noe å håpe på?”

Bergljot Hobæk Haff: ”Skammen”

Følelser er medisin – *livshjelp*

- *Gleden* hjelper til med å ta imot
- *Sorgen* hjelper til med å gi slipp
- *Vreden* hjelper til med å trekke grenser
- *Frykten* hjelper til å bevare når noe trues

”Kærlighedens pris”, Bent Falk

Mening – demoraliseringsprosess

- Alvorlige syke pasienter ikke alltid klinisk deprimerte, men resignerte.
 - Depresjon: Ca 5% av terminale kreftpasienter er klinisk deprimerte.
- Jon Håvard Loge

Antonovskij – følelse av sammenheng

- Fortåelighet
- Overkommelighet
- Mening

Fokus forskyving

fra pain relief

til pain mangement

Klinisk sygepleje,2 - 2006

Åndelig smerte (O`Brien 1982)

- Åndelig smerte – intens lidelse, sorg
- Åndelig fremmedgjorthet – atskilt fra trossamf.
- Åndelig angst- utfordret av tro/verdisystem
- Åndelig skyld – ikke oppfylt rel.bud/plikter
- Åndelig sinne – vansk. å akseptere lidelse/sykd.
- Åndelig tap – vansk.å finne trøst i religion
- Åndelig fortvilelse – følelse av at ingen bryr seg